

Pian saamme lakisääteiset kansalliset laaturekisterit

Suomeen on hartaasti toivottu kansallisia laaturekistereitä, joita muissa Pohjoismaissa on ollut jo pitkään. Nyt lakisääteinen kansallinen laaturekisteritoiminta on vihdoin toteutuksessa.

Hallituksen kevään kehysriihessä kansalliselle laaturekisteritoiminnalle osoitettiin 1,4 miljoonan euron rahoitus vuosiksi 2023–26. Tämä turvaa vihdoin toiminnan jatkuvuuden ja pitkäjänteisyyden.

Rahoituspäätös saatiin viime hetkessä, jotta kansalliset laaturekisterit saadaan tueksi rakenteilla olevien hyvinvointialueiden työhön. Sote-uudistuksen kunnianhimoisiin tavoitteisiin pääsemiseksi tarvitaan laaturekistereistä saatavaa tietoa hoidon laadusta ja vaikuttavuudesta.

Kansallista laaturekisteritoimintaa pilotointiin ja selvitettiin vuosina 2018–20 eduskunnan THL:lle myöntämällä rahoituksella (1,2). Vuonna 2019 lakimuutos toi kansallisten laaturekisterien ylläpitämisen THL:n tehtäväksi (3).

THL:n laaturekisterit määrittävän asetuksen luonnos oli lausunnoilla touko-kesäkuussa 2021 (4). Lausuntoja annettiin noin 70, ja niissä puollettiin kansallisten laaturekisterien perustamista.

Laaturekisteriasetus helpottaa jatkossa tietojen keräämistä ja hyödyntämistä. THL:n rekisterinpitäjäys sallii jatkossa tietojen yhdistämisen eri lähteistä, mikä vähentää sote-ammattilaisten kirjaamistyötä. Lisäksi se mahdollistaa laaturekisterien tietojen toisilain mukaisen luvittamisen Findatan kautta esimerkiksi tutkijoille.

Kansallista laaturekisteritoimintaa kehitetään ja toteutetaan THL:ssa edelleen projekti-rahoituksella yhdessä ns. kumppanuuslaaturekisterien kanssa; näitä ovat diabetes-, HIV-, munuaistauti-, psykoosien hoidon, selkä-, sydän-, suun ja hampaiden hoidon, tulehdussellisten reumasairauksien sekä tehohoidon rekisterit (5). Nämä laaturekisterit sekä aivo-

halvausrekisteri lueteltiin asetusluonnoksessa. THL:n koordinoimaa aivohalvausrekisterin toimintaa ei ole vielä ollut mahdollista aloittaa.

Kumppanuuslaaturekisterit tekevät kehitystyötä noudattaen yhteisiä periaatteita. Kukin rekisteri on kehityksessään eri vaiheessa (6). Rekistereillä on keskenään jonkin verran eroavaisuuksia esimerkiksi tiedonkeruun toteuttamisessa. Niiden toiminnassa on myös paljon yhtenäisyyttä. Kaikki laaturekisterit esimerkiksi tähtäävät siihen, että klinikot voivat käyttää niiden tietoja oman organisaationsa potilaiden hoidon kehittämiseen. Osa kansallisista laaturekistereistä on edennyt niin pitkälle, että ne raportoivat omia tietojaan ja käyttävät tietoja vertaiskehittämisessä (7).

Tulevien hyvinvointialueiden kannattaa huolehtia, että ne todella hyödyntävät kansallisten laaturekisterien tietoa. Niiden kannattaa myös panostaa laaturekistereihin tuotetun tiedon kattavuuteen, jotta tieto on mahdollisimman luotettavaa ja hyvinvointialueet voivat verrata omaa toimintaansa muiden alueiden toimintaan. Tietojen tuottamisessa tarvitaan muun muassa toimivia tietojärjestelmiä, kansallisten koodistojen, luokitusten ja tietorakenteiden käyttämistä, hyvää ja kattavaa kirjaamista sekä huolellista tietojen tallentamista kansallisiin tietovarantoihin (8).

Kiitos kansallisen laaturekisteritoiminnan toteutumisesta kuuluu isolle ja sitoutuneelle verkostolle, joka on tehnyt valtavan määrän työtä tähän pääsemiseksi. Kutsumme lääkärikuntaa yhdessä huolehtimaan siitä, että laaturekistereistä saadaan merkittävä työkalu suomalaisen terveydenhuollon laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi. •

SIDONNAISUUDET

Jonna Salonen: Ei sidonnaisuuksia.

Antti Malmivaara: Luottamustoimet: Cochrane Rehabilitation, Advisory Committee; Cochrane Back and Neck Review Group, Editorial Board; European Academy of Rehabilitation Medicine; Sairaala Orton, tieteellisen yksikön johtoryhmä; STM, Palveluvalikoimaneuvoston Tules-jaos.

JONNA SALONEN

LL, ylilääkäri
THL, Aineistot ja analytiikka -yksikkö

PIRJO MUSTONEN

LT, dosentti,
kehittämisjohtaja
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri

ANTTI MALMIVAARA

LKT, professori,
vieraileva tutkija
THL

KIRJALLISUUTTA

- Jonsson PM, Pikkujämsä S, Heiliö P-L, toim. Kansalliset laaturekisterit sosiaali- ja terveydenhuollossa: Toimintamalli, organisointi ja rahoitus. THL, Raportti 16/2019.
- Jonsson PM. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen kansalliset laaturekisterit: Hyödyntämismahdollisuudet, organisointi ja rahoitus Suomessa. Suom Lääkäril 2020;75:2018–23.
- Laki Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta 31.10.2008/668. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080668>
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetusluonnos terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laaturekistereistä 30.6.2021. <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalsId=fd-f565dd-25bb-440f-92d5-fbb36a11768c>
- Keinänen M, Brummer-Korvenkontio H, Eskola M ym. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen kansalliset laaturekisteripilotit loppusuoralla. Suom Lääkäril 2020;75:2788–94.
- THL. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen kansalliset laaturekisterit. (Päivitetty 25.4.2022) <https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/sote-arviointi-ja-tietopohja/terveydenhuollon-kansalliset-laaturekisterit>.
- THL. Verkkouutinen 29.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/-/diabeteksen-hoidon-hyvia-kaytanta-ja-edistetyn-diabeteksen-hoidon-kansallisen-laaturekisterin-neljannessa-vertaiskehittamispaivassa>.
- Metso S, Tahkola A, Vanhamäki S ym. Valta-va-hanke: Diabetesrekisterin pääraportti. THL, Työpöytäpaperi 11/2022.